Tot apunta que En Leonardo va ser a Sant Jeroni de Montserrat

Autor: Francesc Garrido i Costa
Data de publicació: 02-07-2020

Uns gravats de l'Alexandre de Laborde i altres estudis suggereixen a En Francesc Garrido que En Leonardo va ser a Sant Jeroni de Montserrat i que va pintar-hi el quadre «Sant Jeroni al desert».

Les il·lustracions de l'Alexandre de Laborde que apareixen a l'article Videu sobre el drac dissecat del Monestir de Montserrat de l'Eliseo López Benito, que aquest web reprodueix, m'han fet entendre que En Leonardo ens està dient a la seva obra intitulada Sant Jeroni al desert que ell va pujar al cim dit Sant Jeroni, el punt més alt del massís de Montserrat. El lector ja deu saber per mitjà d'articles en aquest lloc web que en el quadre hi apareixen uns cims amb uns volums calcats als de les agulles de Montserrat.

El quadre Sant Jeroni al desert d'En Leonardo da Vinci fa referència, doncs, a Sant Jeroni. Segons la història sagrada, Jeroni va escriure la primera Bíblia políglota a la població palestina de Betlem. A més, sobre ell hi ha una llegenda en la qual hi apareix un desert i un lleó. Jo he estat dues vegades a Betlem, i, que jo sàpiga, el desert més proper és el desert de Uadi Rum de Jordània, on actualment no hi ha lleons. Betlem no és gaire lluny de l'actual estat de Jordània.

D'altra banda, el fet que En Leonardo pintés el quadre no ens ha de fer pensar que Jeroni hagués conegut mai el monestir català. Penso que és molt poc probable que el sant hi hagués estat. Ara bé, tot i no haver-hi estat, la figura de Sant Jeroni i la seva obra van tenir una forta repercussió en els ambients eclesiàstics catalans durant l'Edat Mitjana i la Moderna. A parer meu, el que fa En Leonardo és utilitzar el motiu de Sant Jeroni i el lleó per indicar el punt més alt de Montserrat.

Sabem que a l'àrea de Barcelona hi havia molta devoció per aquest sant. Allí hi ha tingut molta presència, ja que el trobem al monestir de Sant Jeroni de la Murtra —lloc d'estada dels Reis Catòlics i de l'emperador Carles I. També, com hem dit, el punt més alt del monestir de Montserrat està batejat amb el seu nom i, a més a més, teníem Sant Jeroni de la Vall d'Hebron i encara l'església de les jerònimes i el monestir de sant Jeroni de Mont Olivet. A més, podem dir que al retrat La pietat Desplà hi veiem el Sant acompanyat de la Mare de Déu i Lluís Desplà (1444–1524), ardiaca major de

Barcelona i mecenes de l'església dels Sants Just i Pastor (per a la qual va encarregar tres vitralls). Dedueixo, per tant, que a casa nostra hi havia molta tradició sobre sant Jeroni i que, a la vegada, l'orde dels jerònims s'hi havia estès força.

Confirma això que dic la següent informació extreta de l'enciclopèdia.cat cercant Jerònim- : "El 1414 l'orde jerònim tenia 25 cases (es refereix als Països Catalans), i aleshores fou celebrat el primer capítol general, on foren redactades unes constitucions que garantien més unió entre els monestirs. Els primers capítols se celebraren a Guadalupe." Sembla estrany que la branca catalana de l'orde jerònim celebri el primer capítol a Guadalupe d'Extremadura i, per tant, fora de la Nació Catalana.

En aquest sentit, cal dir que la Mare de Déu de Guadalupe és, curiosament, també morena de fesomia com la Mare de Déu de Montserrat. I la wikipedia castellana ens en diu: "[La Virgen de Guadalupe] es una aparición mariana de la Iglesia católica de origen mexicano, cuya imagen tiene su principal centro de culto en la Basílica de Guadalupe, ubicada en las faldas del cerro del Tepeyac, en el norte de la Ciudad de México [...]. Davant d'aquesta informació, ara mateix hi ha quelcom que no m'acaba de lligar. En realitat, podria ser que, en comptes de celebrar els primers capítols a Guadalupe, aquests s'haguessin celebrat a Montserrat, ja que la patrona de Catalunya també és morena de cara, i podríem dir que el Monestir català és «a las faldas del cerro de Montserrat». Vull dir que és molt més lògic celebrar uns capítols que afecten l'orde dels jerònims catalans en algun lloc de la Nació Catalana, com Montserrat.

Entenc, doncs, que també a l'època d'En Lleonard da Vinci Jeroni era un sant molt celebrat aquí, a casa nostra. I, ja que En Bilbeny sosté que En Leonardo era En Leonardo della Rovere (de la família Rovira), que l'Albert Fortuny afirma que les muntanyes de la Gioconda són les de Montserrat, que En José Luís Espejo també diu que En Leonardo va ser a Montserrat, i, per acabar-ho d'adobar, que tots els monjos de Montserrat saben que l'emperador Carles I —personatge del més alt rang i fill de Joana dita la Boja— era un devot eximi de la patrona de Catalunya, i que va fer estades en aquest indret, jo, davant de tot això, faig les següents reflexions sobre la relació entre En Leonardo, Sant Jeròni i el cenobi de Montserrat. Aquestes reflexions me les han acabades de suggerir dos gravats d'aquest monestir —i ara torno al començament de l'article— que va dibuixar l'Alexandre de Laborde.

Dues imatges de l'abadia abans que els francesos la destruïssin

Primera imatge
La primera imatge la va dibuixar l'Alexandre de Laborde i reprodueix l'exterior del monestir. Si la comparem amb una fotografia actual d'aquest exterior, ens adonem que l'entrada que surt en el gravat es correspon amb l'actual entrada al recinte. Hi observem també el seu «sostre» (la roca).Així mateix, hi copsem unes escales que pugen per la canal o aresta —escales que ara ja no hi són. Hi veiem, igualment, que uns frares tenen unes cassoles a terra i sembla que reparteixen menjar. La il·lustració té molta qualitat i ens mostra l'ambient a la plaça.

Gravat i fotografia de l'entrada al monestir de Montserrat (cliqueu-hi damunt per ampliar la imatge)

Segona imatge
El segon gravat d'En Laborde també el compararem amb una fotografia actual. Aquest gravat ens mostra un edifici amb moltes finestres. Es trobava on actualment hi ha el cremallera de Montserrat i el funicular que puja a Sant Joan. S'hi veuen uns horts. Potser a les plantes inferiors d'aquesta masia o església els frares hi tenien bestiar. No ho sé. L'edifici de les finestres de la imatge, on ara hi trobem el cremallera, és una mica apartat del monestir. Per anar-hi hem de pujar una mica més i girar a mà dreta. Els qui hagueu estat a Montserrat sabreu que allí on hi ha el cremallera hi trobem un pendent molt pronunciat. Per tant, el que veiem a la il·lustració és la façana posterior de l'edifici, la qual cosa no vol dir que la façana de davant sigui tan alta.

D'aquesta il·lustració d'En Laborde, me'n van cridar l'atenció dues coses. La primera és que la part de davant d'aquest edifici o església està encarat a les escales que pugen cap a munt, cap a Sant Benet i, més tard, cap a Sant Jeroni. Si heu pujat per les escales on es troba el monument a l'Abat Oliva haureu vist que, a mesura que aneu ascendint, deixeu enrere l'abadia, de manera que els edificis de sota es veuen cada vegada més lluny, fins que els deixeu de veure. Doncs bé, això és el que En Leonardo reflecteix en el seu quadre. Ell va pujar a Sant Jeroni i el quadre fa que recordem els edificis que ha deixat enrere. Potser l'últim edifici que es veia aleshores és el de les finestres.

La segona cosa que em va cridar l'atenció és la semblança de les línies d'aquest edifici, església o masia (al costat dels horts) i les línies que En Leonardo pinta al fons del quadre sobre Sant Jeroni. És ben clar que l'edifici que va veure fou un d'anterior, però no pas per això de diferent línia. Un pintor recorda les línies i els volums.

Aquestes línies han estat extretes de l'article d'En Joan Cassola Leonardo da Vinci i els fons de muntanyes als seus quadres i dibuixos.

Conclusió
La il·lustració mostra la façana del darrere, la del davant no té per que tenir tantes finestres. En resolució, jo penso que la simbologia lleonardina no ens diu que Sant Jeroni va viure a Montserrat. La simbologia lleonardina ens diu que En Leonardo da Vinci va ser a Montserrat.

Enllaços:
Enllaç a l'article de l'Eliseo López Benito videu sobre el drac dissecat del Monestir de Montserrat
https://www.inh.cat/articles/Videu-sobre-el-drac-dissecat-del-Monestir-de-Montserrat-

Enllaç a l'article d'En Joan Cassola Leonardo da Vinci i els fons de muntanyes als seus quadres i dibuixos.
https://www.inh.cat/articles/Leonardo-da-Vinci-i-els-fons-de-muntanyes-als-seus-quadres-i-dibuixos

Francesc Garrido Costa